

Lucija Capan – najpoznatija tounjska učiteljica¹

Autor prikazuje život i djelovanje Lucije Capan, istaknute učiteljice i upraviteljice osnovne škole u Tounju te opisuje njezino djelovanje izvan školskih okvira s ciljem unapređenja društvenog, zdravstvenog i kulturnog života na tounjskom prostoru, a time i opravdava zašto osnovna škola u Tounju nosi njezino ime.

Ključne riječi: Lucija Capan, osnovna škola, učiteljica

Percepcija položaja učitelja s vremenom se mijenjala. Većina današnjih učitelja, osobito oni s kojima sam razgovarao o tome, misle da su učitelji prije bili više cijenjeni nego danas. Danas svi slobodno komentiraju i propituju posao i položaj učitelja, miješaju se u njegov posao smatrajući da jednako dobro znaju kako se treba raditi u školi, pa nameću svoja mišljenja i stavove očekujući i odobravanje za to što rade, a zaboravljaju da su učitelji školovani i kroz razne edukacije dobro i dovoljno pripremljeni za posao koji rade.

Učiteljske škole postojale su i ranije, pa su budući učitelji pripremani za rad u školama. Doduše, današnjim učiteljima je lakše zbog ograničenja broja učenika u razrednim odjelima, dok ranije to nije bio slučaj, jer je manjkalo učitelja pa su razredni odjeli bili izuzetno brojni. Istražujući podatke za monografiju o tounjskoj školi našao sam na podatak da je učiteljica Jelena Hübscher u školskoj godini 1939./1940. imala 64 učenika u svom četvrtom razredu.

Jednako tako su učitelji bili opterećeni i u drugim školama u Hrvatskoj, osobito za vrijeme ratova i neposredno nakon njih. Tako sam u spomenicama Prve osnovne škole u Ogulinu u kojoj radim pronašao brojne podatke o broju učenika, a ovdje ću spomenuti samo dvije školske godine, jednu tijekom Prvog, a drugu neposredno nakon Drugog svjetskog rata. U školskoj godini 1915./1916. broj učenika u ovoj školi kreće se po razredima kako slijedi: u 1.a 56 učenika, u 1.b 54 učenika, u 2.a 51 učenik, u 2.b 60 učenika, dok je broj učenika u sljedeća dva razreda nezamislivo velik s obzirom na sadašnji broj učenika po razredima – u trećem razredu 85, a u četvrtom 81 učenik.

1 Članak je nastao dijelom i na temelju knjige koja se bavi školstvom u Tounju. Više u Josip Šibarić, *250 godina školstva u Tounju*, (Tounj: Osnovna škola Josipdol, Josipdol i Područna škola Lucija Capan, Tounj, 2023.)

Broj učenika po razrednima u školskoj godini 1946./1947. u istoj školi (današnjoj Prvoj osnovnoj školi u Ogulinu), s tim da prvi broj znači broj upisane djece u pojedini razred, a drugi broj stvarnih polaznika razreda, bio je kako slijedi: prvi je razred u dva odjeljenja imao 84 (70), odnosno 91 (78) učenika, drugi je razred u dva odjeljenja imao 73 (68) i 74 (66) učenika, treći razred u dva odjeljenja imao je 72 (71) i 75 (73) učenika, a četvrti također u dva odjeljenja 56 (55) odnosno 53 (46) učenika.

Za očekivati je da je u takvim uvjetima radila i poznata tounjska učiteljica Lucija Capan (Fotografije 1 i 2). U rodnom Tounju radila je većinu svoga radnoga vijeka i tu je i umrla. Po njoj se zove osnovna škola u ovom malom općinskom središtu na jugu Karlovačke županije. Tim činom stanovnici Tounja odali su joj počast i zahvalu za predani rad ne samo u odgojnom i obrazovnom djelovanju u mjesnoj školi, nego i za sustavno podizanje kulturne svijesti i organiziranje kulturnog života u tada slabo razvijenom Tounju, gdje je većina aktivnog stanovništva radila u mjesnom kamenolomu ili živjela od poljoprivrede na škrtom krškom području.

Fotografije 1 i 2: Lucija Capan u spomenici osnovne škole u Tounju ima dvije pojedinačne fotografije, od kojih je jedna s početka njezinog rada u Tounju, a druga iz vremena pred umirovljenje

O njezinom djelovanju najviše podataka našao sam u arhivima osnovnih škola u Tounju i Josipdolu, a neke podatke i sve fotografije dobio sam od njezine nećakinje Stanislave Radić, učiteljice u mirovini, sada nastanjene u Tounju. Dobivene podatke i dobar dio fotografija objavio sam u knjizi *250 godina školstva u Tounju*, koja je u lipnju 2023. izašla povodom obilježavanja ove visoke obljetnice tounjske škole, koju sam i sam pohađao.

Lucija Capan rođena je u Tounju 19. studenog 1908. O mjestu njezina rođenja našao sam dva različita podatka. Naime, u popisu djelatnika tounjske škole, koji se čuva u arhivu osnovne škole u Josipdolu, kao mjesto njezinog rođenja navode se Delnice, dok mi je njezina nećakinja rekla da je njezina teta rođena u Tounju, a to

dokazuje i Lucijin smrtni list. Do zabune je vjerojatno došlo zato što je njezin otac službovao u Delnicama gdje je bio nadziratelj telefonskih i telegrafskih linija, pa je s njim u Gorskom kotaru živjela i njegova obitelj, koja se tamo preselila.

Lucijini roditelji zvali su se Franjo i Marija, rođena Ljubanović, a imali su čak desetero djece, od čega četiri sina i šest kćeri. Lucija je bila najstarije dijete u obitelji. Sva njezina braća umrla su u vrlo mladoj dobi. Još dvije njezine sestre, Milka i Zorka, bile su učiteljice. U to vrijeme nisu učitelji sami birali školu u kojoj će raditi, nego su to državna tijela određivala bez konzultiranja učitelja. Tako je dekretom sestra Milka bila poslana u srpske gradove Pirot i Kruševac, a Zorka je, također dekretima, raspoređivana u Tounju i u relativno bliže škole. Kratko je vrijeme radila u školi u Kukači, što spominje i spomenica škole u Tounju, a zatim je radila i u školama u Ravnoj Gori, Šišljaviću i ogulinskoj Osnovnoj školi *Rade Janjanin*, gdje je predavala Povijest i Glazbeni odgoj.

Lucija Capan nižu pučku školu upisala je 1915. u Delnicama i tamo je i završila. Kako je njezin otac iz Delnica premješten u Karlovac, Lucija je školovanje nastavila u Višoj djevojačkoj školi u Karlovcu, a tamo je pohađala i učiteljsku školu između 1924. i 1928., kada je maturirala. Diplomom o položenom praktičnom učiteljskom ispitu stekla je u Gospiću 1932. U to je vrijeme već radila. Prvo učiteljsko namještenje dekretom je dobila 1929. u školi u Ravnoj Gori. Tamo je radila vrlo kratko jer je već iste godine premještena u Modrušku Munjavu u neposrednoj blizini Josipdola, gdje je radila do 1941.

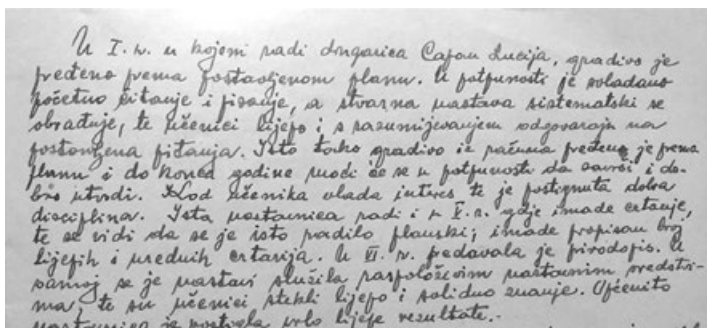
U školu u Tounju, gdje je počela raditi 9. listopada 1941., Lucija je premještena u jesen 1941. iz škole u Modruškoj Munjavi. Njoj treba zahvaliti što je većina školske dokumentacije preživjela vihor Drugog svjetskog rata. Naime, ona je sve matične knjige i školske spomenice spremila na sigurno i tako ih sačuvala od uništenja. U školi u Tounju radila je do umirovljenja 3. rujna 1962., dok se u spomenici škole kao datum prestanka rada navodi 1. rujna 1965. Lucija je nastavila raditi i nakon umirovljenja, očito zbog manjka prosvjetnih djelatnika, pa njezin „umirovljenički“ radni vijek traje od 30. rujna 1962. do 31. kolovoza 1965. kad je stvarno umirovljena.

Fotografija 3: Lucija Capan (prva s desna) s kolegicama iz tounjske škole. Fotografija je snimljena 1943., a u vlasništvu je Stanislave Radić.

Osim svog primarnog učiteljskog posla, između 1943. i 1955. obavljala je i posao upraviteljice škole. No tu ne prestaje njezino društveno djelovanje. U mjestu je osnovala kulturno-umjetničko društvo čime je potakla Tounjce na njegovanje i očuvanje tradicijske kulture (Fotografije 11 i 12), a time i specifičnog tounjskog čakavskog govora. Njezinom inicijativom pokrenuta je i tounjska knjižnica i čitaonica (Fotografije 9 i 10). U njoj je, uz Luciju Capan, djelovalo još nekoliko učiteljica. U suradnji s liječnicima iz Ogulina organizirala je i vodila razne zdravstvene tečajeve, držala predavanja za narod te u više navrata vodila tečajeve opismenjavanja.

Slijede fotografije s opisima djelovanja Lucije Capan i prosvjetnih djelatnika tounjskog kraja.

Fotografija 4: Prosvjetni inspektor Otmar Križ u svom redovitom izvješću iz 1953. o Luciji Capan piše vrlo pohvalno. Ona je tada vodila prvi razred, dok je u petom predavala Crtanje, a u šestom Prirodopis. Ovo izvješće nalazi se u Kontrolnoj knjizi Osnovne škole Tounj, a čuva se u arhivi Škole. Na fotografiji je dio izvješća.

Fotografija 5: Tounjski učitelji 1960. – u sredini sjede Lucija Capan i tadašnji direktor Otmar Križ. On je Luciju naslijedio na mjestu upravitelja Škole koju je prije toga redovito posjećivao kao prosvjetni inspektor. Fotografiju je ustupila Stanislava Radić.

Fotografije 6 i 7: Pretposljednji i posljednji osmi razred Lucije Capan u školskim godinama 1960./1961. i 1961./1962. Završetkom ove školske godine Lucija Capan odlazi u mirovinu, doduše samo na papiru, jer nastavlja raditi. Umirovljena je početkom školske godine 1965./1966. Fotografije je ustupila Stanislava Radić.

Fotografija 8: Prosvjetne inspekcije su u ono vrijeme redovito svake godine posjećivale Školu. Prosvjetni inspektori, kasnije prosvjetni savjetnici, pisali su detaljno izvješće o stanju Škole, radu učitelja i uspjehu učenika. Zapisnici o tim inspekcijama čuvaju se u Kontrolnoj knjizi Osnovne škole Tounj. U njoj je desetak zapisnika pregleda Škole od strane prosvjetne inspekcije. Fotografija, koju mi je ustupila Stanislava Radić, snimljena je 1959. Lucija Capan stoji druga s lijeva, a direktor Otmar Križ u sredini.

me su pregledane i usvojene.
 U toj praci radila je učiteljica Capan Lucija, koja
 zajedno vodi i upravu škole. - Nastavnim programom
 propisano gradivo obradeno je; naročito se obratilo pažnji
 na jezičnu nastavu i računu, pa i made, tajništvo, primenju
 nastavnika, prozivima, praviše da je su utrošena, pravo-
 pis dobar, a učenicima, vjšto njstavuju postavljeni računski
 zadatke i tim operacijama. U pravnici je općenito vrlo
 dobar rezultat. Tako opravstaj škole potaknula se ovu taktiku
 prema ostalim nastavnima, te u kam malom kolek-
 tivu vlada sloga i razumije vanje. U prave škole vodi se
 uredu i savjetno i surjeđe na vrijeme. U administrativnom
 pogledu nema sasataka, biruphina kod ovije vjenika je dbar.
 U umiškolom radu sve su tri nastavnice dbrine. Od 1952.

Uglavnom inicijativom učiteljice Capan Lucije i Vukmanić Marije
 osnovana je u selu Čitaonica, koja dobro radi. - Isto tako učitel-
 nice održavaju prigodne predavanja. - Sve su tri nastavnice uključile
 mnogo truda oko organiziranja kulturno-umjetničkog društva,
 te im je uspjelo s istim doti nekoliko primjedaba u samom
 srazu, a osim toga gostovali su u Gorjuju u Čitaonici dvaputa.
 Isto kult. umjetničko društvo nastupilo je i na kotarskoj
 smotri u Općini 18. V. te je pobrojalo dugo nagradu u
 folkloru i treću u pjevanju, a što se može uglavnom pripisati
 nastavnicama ove škole!

Fotografije 9 i 10: Otmar Križ je prije dolaska na tounjsku školu bio prosvjetni inspektor. U njegovom izvješću iz 1952. saznajemo da je Lucija Capan uspješna i kao učiteljica i kao upraviteljica Škole te da među učiteljima u Školi vlada sloga i razumijevanje. Otmar Križ uskoro će postati njezin kolega, a od nje će 1955. preuzeti upravljanje tounjskom školom. Ovaj rukom pisani tekst Otmara Križa dio je Kontrolne knjige Osnovne škole Tounj. U izvješću se navodi da su tounjske učiteljice Lucija Capan i Marija Vukmanić u Tounju osnovale Čitaonicu i Kulturno-umjetničko društvo.

Fotografija 11: Folklorno društvo – članice ženske plesne skupine u narodnim nošnjama, 1953. Fotografiju ustupila Stanislava Radić.

Fotografija 12: Članovi folklornog društva, 1960. – prikaz rekonstrukcije svadbenih običaja. Fotografiju ustupila Stanislava Radić. U novije vrijeme fotografije 11 i 12 važne su za obnavljanje običaja tradicijske tounjske kulture.

Fotografija 13. Cvjetni korzo 1960. organizirale su učiteljice Osnovne škole. Među njima je bila i Lucija Capan. Fotografija, koju je ustupila Stanislava Radić, snimljena je u naselju Tounj nedaleko stare općinske zgrade u kojoj je nakon Drugog svjetskog rata privremeno bila smještena Škola. Iz te zgrade Škola je izmještena u dvije privatne kuće u naselju Zdenac, a u međuvremenu je sagrađena nova školska zgrada. U novu zgradu Škola je preseljena u kolovozu 1955. U toj zgradi Škola se nalazi i danas.

Djelatnici Škole brinuli su i o zdravstvenom prosvjećivanju lokalnog stanovništva. Škola je u više navrata organizirala predavanja s temama vezanim uz zdravstvo kao i zdravstvene tečajeve. Na fotografijama su prikazani polaznici i predavači tečajeva Crvenog križa organiziranih tijekom 1950-ih i 1960-ih godina (Fotografije 14 i 15).

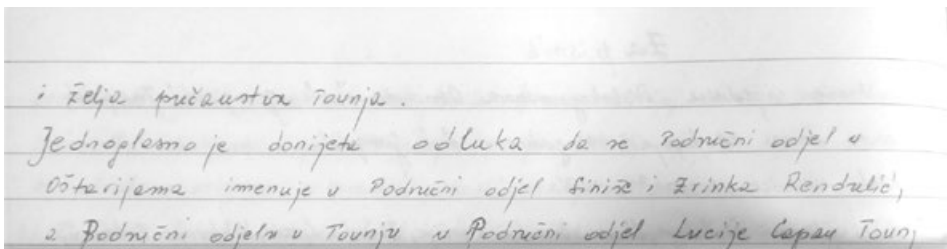
Fotografija 14: Djelatnici Škole 1955., Lucija Capan sjedi u sredini.

Fotografija 15: Djelatnici Škole 1956., Lucija Capan je šesta s lijeva.

Lucija Capan nakon umirovljenja nastavila je živjeti u svom domu u Tounju gdje je 22. kolovoza 1986. umrla. Sahranjena je na mjesnom groblju bez velikih govora, tiho i skromno, onako kako je i živjela.

Odlukom Školskog odbora Osnovne škole Josipdol od 28. lipnja 1996., *Područna osnovna škola u Tounju* dobila je njezino ime i to ime nosi i danas. Naime, do 1979. *Osnovna škola u Tounju* bila je potpuno samostalna, a onda postaje *Područna škola Osnovne škole u Josipdolu* (Fotografija 16).

Fotografija 16: Na fotografiji se nalazi dio zapisnika sjednice Školskog odbora *Osnovne škole Josipdol* od 28. 6. 1996. na kojoj je, pod drugom točkom dnevnoga reda, donesena odluka o promjeni imena škole u Tounju u *Područna škola Lucije Capan*.

Za Dan škole, koji se slavi 13. prosinca na blagdan svete Lucije, učenici i učitelji škole posjećuju posljednje počivalište Lucije Capan kako bi joj zapalili svijeće i zahvalili za predani rad kojim je oplemenila i tounjsku Školu i čitavo mjesto.

Pri izradi članka korišteni su sljedeći izvori i literatura:

- Budak, Neven. „Obrazovanje nastavnika“, *Povijest u nastavi*, II., 3 (jesen 2004.): 158. – 163.
- Cuvaj, Antun. *Grada za povijest školstva Kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas: Od 31. listopada 1888. do danas*, Sv. IX., 2. ispravljeno i popunjeno izdanje. Zagreb: Kr. Hrv.-Slav.-Dalm. Zem. Vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, 1913.
- Cuvaj, Antun. *Grada za povijest školstva Kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas: Od 31. listopada 1888. do danas*, Sv. X., 2. ispravljeno i popunjeno izdanje. Zagreb: Kr. Hrv.-Slav.-Dalm. Zem. Vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, 1913.
- Franković, Dragutin, ur. *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Pedagoško –književni zbor, 1958.
- Gačina Škalamera, Sonja. *Školski dokumenti*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2006.
- Moscattello, Vesna. *Položaj učitelja nekad i danas u očima društva* (diplomski rad). Pula: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, 2021. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:5934/datastream/PDF/view> (posjet 26.11.2023.)
- Prpić, Lara i Marija Fajdić. „Školske spomenice kao arhivsko vrelo za proučavanje regionalne povijesti i povijesti školstva Like i okolice.“ *MemorabiLika* God 4, br. broj 1 (2021): 119-146. <https://hrcak.srce.hr/278903> (posjet 26.11.2023.)
- Rapo, Vesna, ur. *Školstvo u XX. stoljeću*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2003.
- Razredni imenici Prva osnovne škole u Ogulinu za školsku godinu 1946./1947.
- Spomenica tounjske škole od 1940./1941. do 19912/1992.
- Spomenica Pučke škole u Ogulinu od 1876./1877. do 1923./1924.
- Spomenica Prve osnovne škole u Ogulinu od 1929./1930. do 1953./1954.
- Strugar, Vladimir. *Biti učitelj*. Zagreb: Pedagoško –književni zbor, 1993.
- Šibarić, Josip. *250 godina školstva u Tounju*. Tounj: Osnovna škola Josipdol, Josipdol i Područna škola Lucija Capan, Tounj, 2023

SUMMARY***LUCIJA CAPAN – THE MOST FAMOUS TEACHER FROM TOUNJ***

The author describes the life and work of Lucija Capan, a prominent teacher and a principal of the elementary school in Tounj. It describes her activities outside the school with the aim of improving social, health and cultural life in the Tounj area, thus justifying the reason why the elementary school in Tounj bears her name.

Keywords: Lucija Capan, elementary school, teacher, Tounj